

עלית כהן לדוכן באמצע תפילת לחש

שאלה

כהן מתפלל תפילת עמידה בלחש לאט ובכוונה. המנין בו הוא מתפלל שוטף במרוצתו, ולכן אם הוא מתחיל עמידה עם הציבור אינו מספיק לסיים תפילתו, וכאשר הש"ץ בברכת כהנים הוא עדיין בתפילת לחש. מה עליו לעשות?

תשובה

א. ברכת כהנים בנשיאות כפים פעם ביום היא מצות עשה מן התורה. כדברי הרמב"ם (ספר המצוות עשה כו): "שנצטוו הכהנים לברך את ישראל בכל יום והוא אמרו יתעלה (נשא ו) כה תברכו את בני ישראל אמור להם". וכ"נ מהיראים (סי' רסט), מהסמ"ג (עשין כ) ומהחינוך (מצוה שעח).

מצות תפילה בנוסח שלה, בעתוי הזה ובציבור היא מדרבנן לכל הדעות. ולכן לכאורה מצוה מן התורה דוחה מצוה דרבנן, ואפילו נמצא בתפילתו באמצע ברכה מתפילת העמידה צריך להפסיק ולקיים מצוה מן התורה שבאה לידו.

וכן כתבו תוספות (סוטה לח ע"ב): "כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלשה עשה – ירושלמי במסכת נזיר פרק כהן גדול מהו שיטמא אדם לנשיאת כפים, אחוי דר' אבא בר כהן אמר קמיה ר' יוסי בשם ר' אחא **מטמא כהן לנשיאת כפים**, שמע ר' אחא ואמר אנא לא אמרי ליה כלום, חזר ואמר: או דילמא לא שמע מיניה, אלא כיון דאמר ר' יהודה בר פזי

בשם ר"א כל כהן שעמד בבהכ"נ ואינו נושא את כפיו עובר בעשה, וסבר למימר **שמצות עשה דוחה למצות ל"ת** אמר אנא לא אמרית ליה אייתוניה ואנא מלקי ליה. נר' אבוה הוי יתיב ומתני בבי כנישתא דקיסרין והוי תמן מיתנא ואתא עונתא דנשיאת כפים ולא שאלון ליה אתא עונתא דמיצליא ושאלון ליה אמר להון על נשיאות כפים לא שאילתון לי ועל מיצלא אתון שאלון?! כד שמעון כן הוה כל חד וחד מנהון משמט גרמיה וערק". משמע שלכו"ע ברכת כהנים דאורייתא אף בזה"ז ואינה קשורה לעבודת בית המקדש. ב. מצות ברכת כהנים היא מצוה בפ"ע ואינה תלויה בתפילה, כך עולה ממחזור ויטרי (סי' קל) המביא מהערוך את תשובת הגאונים: "כהן שלא התפלל ומצא ציבור מתפללין. מותר לעלות לדוכן או לא. לא מציינו דבר המעכב בברכה אלא נטילת ידים. דאמרינן כהן שלא נטל ידיו לא ישא את כפיו שנאמר (תהלים קלד) שאו ידכם קדש וברכו. אבל תפילה לא מציינו שמעכבת. הילכך יעלה ויברך".

וכ"פ בהגהות מיימוניות (הל' תפילה וי"כ פט"ו ה"ו אות ה) שאף הוא הביא זאת מהערוך בשם הגאון ושכן פסק הראב"ה. וכן הובא בספר המנהגים (טירנא, הגהות המנהגים, חג הפסח). וכן פסק בשולחן ערוך (או"ח סי' קכ סכ"ט): "כהן שלא התפלל עדיין ומצא צבור מתפללין, נושא כפיו ואין התפלה מעכבתו".

והמגן אברהם (סי' קכ ס"ק מא) העיר: "ונ"ל דאם יראה שאם יעלה לדוכן יעבור

חבל נחלתו

ומפני זה צדדו האחרונים דאפילו אם אינו מובטח לחזור לתפלתו ג"כ יעלה לדוכן דמפני חשש טירוף ובלבול התפלה שכל עיקרה אינה אלא מד"ס אין לו לעבור על עשה דאורייתא ובפרט השתא שמתפללין מתוך הסידור בודאי יעלה".

עולה מן הדברים, שכהן העומד בתפילת עמידה מן הראוי להפסיק מתפילתו ולעלות לדוכן כדי לברך משום מצות עשה, ואם קראו לו **חייב** לעלות כדי שלא יעבור בג' עשה.

ובאליה רבה (סי' קכח ס"ק לח) העיר וחילק בין ש"ץ ליחיד וז"ל: "וכל זה בש"ץ אבל ביחיד העומד כשנושאים כפיהם משמע מב"ח [סי"א] **דאסור משום הפסקה**, דדוקא לש"צ אין הפסקה. ומשמע שאפילו שהכהן המתפלל בלחש הגיע לסוף ברכת עבודה לא יעלה לדוכן אלא ישתוק, כדי שהעליה לא תהא לו הפסק.

ד. בשו"ת הרדב"ז (ח"ד סי' רצג) נשאל: "כהן העומד בתפלה והגיע ש"צ לעבודה אם פוסק ועולה לדוכן לברך את ישראל". הרדב"ז ענה: "מסתברא לי שאם אין שם כהן אחר פוסק ועולה לדוכן ומברך וחוזר למקומו ומסיים תפלתו ואם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לדאש לדעת התוספת, ואתה אל תתמה שהרי ברכת כהנים היא מצות עשה מן התורה. והתפלה שאעפ"י שהיא מצות עשה של תורה אין זמנה ולא סידורה ולא שיעורה ושלא להפסיק אלא מדרבנן. הילכך אתי עשה של תורה ודחי לה ופוסק".

ומדמה זאת לכהן שהוא שליח ציבור. אבל מסייג שאם יש כהנים אחרים לא יפסיק את תפלתו, ואע"פ שקראו לכהנים לעלות אין הקריאה **מכוונת** אליו ולכן אינו

זמן תפלה ילך חוץ לב"ה ויתפלל, אבל אם א"ל (=אמרו לו, לעלות לברך ברכת כהנים) צריך לעלות כמ"ש ס"ך, דהוי דאורייתא ותפלה דרבנן וכ"מ בתוס' סוטה דף ל"ח בשם הירושלמי ואם יראה שיעבור זמן ק"ש יקרא פסוק ראשון כמ"ש ס"ס מ"ו".

עולה מדברי המג"א שיכול להשמט מעליה לדוכן ונ"כ אם לא קראו לו לעלות ויצא מב"כ, אולם אם קראו לו והוא בב"כ כיון שמבטל עשה עדיף שישא כפיו על אף שיעבור זמן תפילה.

ג. וכן עולה שכהן מצווה להפסיק ולעלות לדוכן מהמשנה בברכות (פ"ה מ"ד): "העובר לפני התיבה לא יענה אחר הכהנים אמן מפני הטירוף, ואם אין שם כהן אלא הוא לא ישא את כפיו ואם הבטחתו שהוא נושא את כפיו וחוזר לתפלתו רשא"י. וכ"פ הרמב"ם (הל' תפילה ונ"כ פט"ו ה"י). היינו חובת נ"כ שעל הכהן גורמת שאם הוא ש"ץ והבטחתו שהוא חוזר לתפלתו נושא את כפיו תוך כדי חזרת הש"ץ.

ובשולחן ערוך (או"ח סי' קכח ס"כ) פסק: "אם ש"צ כהן, אם יש שם כהנים אחרים, לא ישא את כפיו".

והוסיף הרמ"א: "ולא יאמרו לו לעלות או ליטול ידיו, אבל אם אמרו לו צריך לעלות, דהוא עובר בעשה אם אינו עולה (מרדכי פרק הקורא עומד והגהות מיימוני פרק ט"ו דתפלה ואגור)..."

עולה מדברי הרמ"א שאם קראו לו לעלות צריך לעלות אפילו אם מחמת זה לא יוכל לשוב לתפלתו מפני הטירוף כיון שהחייב לברכת כהנים הוא עשה ותפילה היא מצוה מדרבנן. וכך כתב במשנה ברורה (ס"ק עה): "דהא עובר בעשה –

ו. בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' סד) נשאל לגבי כהן הקורא ק"ש והגיע זמן נ"כ, ומסיק שאם יש שם כהנים אחרים יצא וימשיך בק"ש בחוץ, ואם אין שם כהנים אחרים מותר להפסיק משום כבוד הציבור, והרי הוא כמשיב מפני הכבוד שמותר אף באמצע הפרקים (שו"ע או"ח סי' סו ס"א). בתוך דבריו חולק על הרדב"ז שאם אומרים לו עלה עובר אפילו יש כהנים אחרים, ואם לא קראו לו לא יפסיק מתפילתו. ולכן מסיק לגבי כהן העומד בתפילת לחש שאם הגיע לסוף ברכת הודאה ואז הגיע הש"ץ לברכת כהנים יעלה עמהם, ואם לאו לא יעלה עמהם אלא יצא החוצה תוך כדי תפילת עמידה בלחש ואין בזה הפסק לתפילה.

ז. בשו"ת רב פעלים (ח"ג או"ח סי' ד) שואל: "אם הכהן עומד ומתפלל תפלה בלחש ובאמצע התפלה קרא הש"ץ כהנים, כי היו כהנים אחרים שם, אם חייב זה הכהן לפסוק באמצע התפלה לעלות לדוכן לישא כפיו ולברך. או"ד כיון שהוא באמצע התפלה, כיון דאין פוסקין שם לקדיש ולקדושה, גם לנשיאות אינו פוסק, ואת"ל כיון דאיכא כהנים אחרים שעושין נשיאות כפים אינו פוסק המתפלל בתוך תפלתו, הנה אם נדמן דלא היה כהן אחר אלא הוא, אם חייב ליפסוק לישא כפיו או לאו. גם עוד ילמדנו, אם הכהן הוא בק"ש או בברכותיה אם צריך לפסוק לנשיאות כפים מאחר ששם פוסק לקדיש ולקדושה. ועוד יש לנו לשאול, אם יש מנין בבית הכנסת בצמצום והתפלל הש"ץ בקו"ר (בקול רם) ג' ראשונות קדושה והשאר בלחש כנהוג, אם צריך להגביה כשיגיע

עובר. ונראה שעיקר הסיבה שמחלק בין אם יש כהנים אחרים לבין אם אין כהנים נוספים הוא מצד ברכת הציבור, וכדי שהציבור יתברך מחייב את הכהנים לעלות באמצע תפילתם. והו"ד בקצרה במג"א (סי' קכח ס"ק מ).

ה. אמנם באליה רבה (סי' קכח ס"ק ג) חלק על המג"א (שהו"ד לעיל): "ואם יעבור הזמן אם ישא כפיו, יש לצאת חוץ לבית הכנסת קודם שאומרים לו ליטול ידיו, ויתפלל שם, אבל (אח"כ) [אם אמרו לו] צריך לעלות דעובר בעשה [מג"א ס"ק מא]. כתב בתשובות רדב"ז סי' רצ"ח [ח"ד סי' אלף סד] אם עומד בתפלה והגיע הש"ץ לעבודה, פוסק ועולה אם אין שם כהן אחר, ומברך וחוזר למקומו ומסיים תפלתו, ואם ישנה כדי לגמור כולו חוזר לראש, ואם יש שם כהנים אינו פוסק, דקריאת הכהנים אין הכוונה על הטרוד בתפלה ע"כ. משמע דאם אמרו לו עלה צריך לעלות אפילו יש שם כהנים אחרים. ומג"א [סק"מ] כן (הוכרח) [הוכיח] מדמפסיק בק"ש כשקראוהו לתורה. [ו]אינה ראייה, דהא בתפלה אינו מפסיק בסי' ק"ד [ס"ז]. גם מ"ש שם וכן משמע ברשב"א [שו"ת ח"א] סי' קפ"ה, תימא דרשב"א שם פסק שאין מפסיק בק"ש. גם בעיקר דין צ"ע, דשמא העמידו דבריהם בשב ואל תעשה".

עולה מא"ר שחולק וסובר שנ"כ תוך כדי תפילת לחש היא הפסק ולכן אסור להפסיק ולעלות לדוכן. ויש להעיר שאף הרדב"ז סבר שהוא הפסק ולכן קבע שאם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש, אבל מטיל עליו חובת עליה לדוכן תוך כדי תפילה.

חבל נחלתו

לרצה כדי שיאמרו ברכת כהנים אותם המתפללים עמו, או אין צריך לומר ברכת כהנים".

הבן איש חי מחלק בין ש"ץ המפסיק בחזרה ועולה לדוכן, לבין כהן העומד בתפילת לחש. וטוען שבניגוד לש"ץ אצלו אין זה הפסק הרי לסתם מתפלל הוי הפסק, ולש"ץ ברכת הכהנים במקומה ומביא ראיה מקדושה שיחיד שסיים ברכה שניה בלחש והציבור הגיע לקדושה אומר עמהם באמצע תפילת הלחש, אבל אם נמצא במקו"א בתפילה אינו פוסק. ומוסיף שאין להביא ראיה מתקנת הרמב"ם במקום מסויים במצרים שלא יתחילו בתפילת לחש, אלא שהש"ץ יתחיל ג' ראשונות בקול וכל הציבור יתפלל עמו ויאמרו קדושה וברכת כהנים כל הציבור ויוצא שהכהנים אומרים ברכת כהנים תוך כדי תפילת הלחש, וטוען שאין ללמוד משם שכן זו היתה התקנה ואם לא ישאו כפים תוך כדי התפילה יבטלו לגמרי נ"כ ועוד שהכהנים הרי מפסיקים לנ"כ בעבודה.

גאון בבל, הבא"ח, ממשיך להביא ראיה שאסור להפסיק באמצע התפילה ולעלות לדוכן מא"ר שהובא לעיל וממאמר מרדכי ומביא שעוד אחרונים חלקו על הרדב"ז והמג"א. ומביא את ההלכות קטנות שהבאנו לעיל וס' בית מנוחה שהסכים עם הלק"ט, שאם הכהן הגיע לסוף ברכת עבודה יעלה אפילו יש כהנים אחרים ואם לא – לא יעקור ממקומו אפילו אין שם כהנים אחרים (ובכך חלק על הלק"ט שכתב שיצא החוצה כדי שלא יעבור בקריאה לכהנים לעלות). בהמשך דבריו רוצה לפרש דברי הרדב"ז שאף הוא מודה להלק"ט שרק אם

סיים ברכת עבודה עולה לדוכן, לא כפי שפרשו המג"א ולא כפי שנראה מדבריו. ומביא עוד משיירי כנה"ג שכתב בתשובה שלגבי כהנים המתפללים ללא תפילת לחש (כעין תשובת ר"א בן הרמב"ם על תקנת אביו) שאם הכהנים השלימו תפילתם יעלו לדוכן, ואם לא השלימו לא יעלו לדוכן, ולא התיר בעל כנה"ג אלא לש"ץ להפסיק בתפילתו כשהגיע לעבודה ולברך ברכת כהנים.

ומסיק להלכה עפ"י הלק"ט והרדב"ז שכהן עולה רק אם אמרו לו לעלות (וביחיד אין קריאה לכהנים), ורק אם הגיע לעבודה אז לא הוי הפסק.

ח. עולות להלכה ג' דעות מה יעשה כהן העומד בתפילת לחש והש"ץ הגיע לברכת כהנים:

(א) שיטת הרדב"ז (לא לפי הבא"ח) והמג"א שכהן העומד בלחש פוסק ועולה לברך, ואם יש כהנים אחרים אינו עולה. וי"א שצריך לצאת לפני שיקראו לכהנים לעלות לדוכן, ולכן אם קראו לעלות לדוכן והוא בבי"כ חייב להפסיק ולעלות לדוכן.

(ב) שיטת אליה רבה שכהן המתפלל בלחש אינו מפסיק כלל משום חשש הפסק אלא עומד בשתיקה עד שסיימו ברכת כהנים, ואפילו קראו לו לעלות משום שחכמים העמידו דבריהם בשוא"ת.

(ג) שיטת הלק"ט והבא"ח שאם המתפלל סיים ברכת עבודה בלחש יעלה לדוכן בין יש שם כהנים אחרים ובין אין שם כיון שלא הוי הפסק, ואם נמצא בברכה אחרת לא יעלה, אלא ישתוק.

ט. בערוך השולחן (או"ח סי' קכח סמ"א) פסק: "כהן העומד בתפילה אם יש שם כהנים אחרים לא יפסיק ואם אין שם אף

[מ"א בשם רדב"ז וש"א] אמנם הא"ר מפקפק בעיקר היתר זה של הפסק באמצע התפלה אפילו באמרו לו עלה דאע"ג דתפלה דרבנן היא מ"מ אפשר דהעמידו חכמים דבריהם אפילו במקום עשה וכן דעת הגאון יעב"ץ בסידורו שלא להפסיק באמצע התפלה לנ"כ כשעומד בברכה אחרת אם לא שהגיע בתפלתו למקום ברכת כהנים שאז דעתו שמוותר לו לעקור רגליו ולעלות לדוכן שבמקום זה לא מקרי הפסק שהוא מעין שים שלום ונהנה כשמשער בתוך התפלה שיגיע אז לאותו מקום בשוה עם הש"ץ צריך ליזהר לעקור רגליו קצת לצד הדוכן בעת שמתחיל הש"ץ רצה וכמו שכתבנו למעלה] וגם זה דוקא אם הוא מובטח שלא תטרף דעתו ויחזור לתפלתו ובלא"ה אסור בכל גווני להפסיק בתפלה זהו תוכן דבריו שם ע"ש.

יא. וא"כ הלכה למעשה נראה שרוב האחרונים הסכימו עם המג"א (שלא כבן איש חי שרוצה להטות את הכף לשיטת הלכות קטנות). ויש להוסיף שלשיטתנו שאיננו סומכים על נט"י של שחרית לנט"י לנ"כ, ראוי לכהן להכין מנעליו (פתוחים שיוכל לשומטם קודם עליה לדוכן) וכן ראוי ליטול ידיו קודם עמידה בתפילה כדי שלא יעכבוהו מעליה לדוכן תוך כדי תפילה (ובדעבד יצא אם נטל ידיו בשחרית). ועי' בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' כג), ובשו"ת ציץ אליעזר (ח"ח סי' כג), ובשו"ת יביע אומר (ח"א או"ח סי' ה, ובח"ח או"ח סי' ו אות ח), ובשו"ת משנה הלכות (ח"א סי' צב).

כהן אחר זולתו יפסיק ויעלה לדוכן, ואע"ג דלדבר אחר אסור להפסיק בתפלה נשיאת כפים שאני שהיא מצות עשה וכיון שזולתו לא תתקיים המצוה מחויב להפסיק, ואם אמרו לו לעלות לדוכן אפילו יש שם כהנים אחרים צריך להפסיק שלא יעבור בעשה וכן כהן שלא יתפלל עדיין ומצא ציבור מתפללין ועומדין אצל נשיאת כפים יעלה לדוכן ואח"כ יתפלל שאין התפלה מעכבתו ואם רואה שיעבור זמן התפלה ילך חוץ לבהכ"נ ויתפלל, ואם אמרו לו לעלות מחויב לעלות שלא יעבור בעשה [מג"א סקמ"א] דזהו דאורייתא ותפלה דרבנן, וכן אם אין כהן בלעדו מחויב לעלות אף שיעבור זמן תפלה, ואם רואה שיעבור זמן ק"ש יאמר פסוק ראשון ויעלה לדוכן אע"פ שיש עוד כהנים [נ"ל]. וקיבל את פסיקת הרדב"ז והמג"א.

י. וכן המשנה ברורה (סי' קכח ס"ק קו) אף הוא פסק: "כהן המתפלל שמונה עשרה אם אין שם כהן אחר בביהכ"נ צריך להפסיק ולעלות לדוכן כדי שלא תתבטל הנשיאת כפים ואחר שיגמור הנ"כ ירד מהדוכן ויגמור תפלתו, ואם יש שם כהן אחר אינו פוסק מתפלתו אם לא שאמרו לו עלה לדוכן או טול ידיך דאז אפילו יש שם כהנים אחרים צריך להפסיק ולעלות. וכל מקום דמפסיק בתוך התפלה כדי לעלות לדוכן צריך לעקור רגליו קצת בתוך התפלה כשאומר הש"ץ רצה אבל אם לא עקר רגליו כשאומר הש"ץ רצה אינו רשאי לעלות